

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2021

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2021 (RP 146/2020 rd): Ärendet har lämnats till miljöutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.11.2020.

Sakkunniga

Utskottet har hört (distanskontakt)

- budgetråd Armi Liinamaa, finansministeriet
- överdirektör Tarja Haaranen, miljöministeriet
- överdirektör Leena Ylä-Mononen, miljöministeriet
- miljöråd Saara Bäck, miljöministeriet
- specialsakkunnig Mikko Friipyöli, miljöministeriet
- programchef Antton Keto, miljöministeriet
- miljöråd Jarmo Muurman, miljöministeriet
- byggnadsråd Timo Tähtinen, miljöministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Schildt, jord- och skogsbruksministeriet
- direktör Jarmo Lindén, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- naturtjänstdirektör Timo Tanninen, Forststyrelsens naturtjänster
- specialforskare Petri Ekholm, Finlands miljöcentral
- specialforskare Antti Iho, Naturresursinstitutet
- forskningsprofessor Kristiina Regina, Naturresursinstitutet
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- biträdande professor Lassi Ahlvik, Naturpanelen
- expert Laura Hassi, Finlands Kommunförbund
- direktör Aija Tasa, RAKLI ry
- verksamhetsledare Jouni Parkkonen, Främjarna av hyresboende till rimligt pris - KOVA rf
- verksamhetsledare Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- direktör Päivi Laitila, Motiva Ab
- naturskyddschef Tapani Veistola, Finlands naturskyddsförbund rf
- juridisk rådgivare Raija-Leena Ojanen, WWF Finland.

Skriftligt yttrande har lämnats av

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

- Finlands näringsliv rf
- Finlands Jägarförbund.

Inget yttrande av

- Finsk Energiindustri rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Målet om koldioxidneutralitet

För miljöministeriets förvaltningsområde föreslås anslag på sammanlagt 302,9 miljoner euro, vilket är 17 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2020. Av anslagen under huvudtiteln används 23 procent för miljöförvaltningens omkostnader, 63 procent för miljö- och naturvård samt 13 procent för samhällen, byggande och boende.

Finlands mål att uppnå koldioxidneutralitet senast 2035 och uppvisa negativa koldioxidutsläpp kort därefter förutsätter omfattande åtgärder inom olika förvaltningsområden. Miljöministeriet ansvarar för samordningen av klimatpolitiken, även om åtgärderna och finansieringen av dem faller under olika huvudtitlar. Utskottet betonar klimatlagens betydelse för att effektivisera samordningen av klimatpolitiken och anser det viktigt att trygga lagberedningsresurserna för att utveckla lagen. Det är också väsentligt att det finns tillräckliga resurser för att inhämta den forskningsdata och göra de utredningar som behövs. Klimatpanelen producerar oberoende vetenskaplig information för beredningen och beslutsfattandet inom klimatpolitiken samt för den offentliga debatten. Stödnivån för den nationella klimatpanelens verksamhet är 0,75 miljoner euro per år under moment 35.10.22 (Vissa utgifter för miljövärd).

Utskottet betonar att åtgärderna för att begränsa klimatförändringen skapar enorma nya ekonomiska möjligheter samtidigt som arbetsplatser också kommer att försvinna inom produktionen av fossil energi. I enlighet med målet om rättvis omställning måste därför de som förlorar till följd av strukturomvandlingen stödjas. Bland annat bör de strukturer som behövs för planering, genomförande och uppföljning av en rättvis omställning granskas i samband med den pågående revideringen av klimatlagen.

Statens budgetförslag behandlas nu på grund av covid 19-pandemin i en helt exceptionell situation. Klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald, naturförlusten, är kopplade till varandra. Deras betydelse har inte minskat på grund av pandemin, utan de hotar också mänsklighetens välfärd. Miljöutskottet betonar att det aktuella riktandet av medel ur återhämtningsfonden på ett sätt som stöder uppnåendet av regeringsprogrammets mål om koldioxidneutralitet i stället för att bevara gamla strukturer samtidigt ger en unik möjlighet att främja en strukturomvandling som stöder konkurrenskraften. Utskottet anser att anslagen i statsbudgeten på samma sätt som återhämtningsåtgärderna därför systematiskt bör bedömas med tanke på deras klimat- och naturkonsekvenser. Vid allokeringen av anslag ska principen om att inte vålla skada (do no harm) iakttas och anslagen ska vara förenliga med klimatmålen.

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

Också kretsloppsekonomin är ett viktigt sätt att minska växthusgasutsläppen, användningen av naturresurser och utarmningen av den biologiska mångfalden. Regeringsprogrammets mål är att göra kretsloppsekonomin till grunden för den nya ekonomin. Utskottet anser det vara utmärkt att det under ledning av miljöministeriet som bäst utarbetas ett förvaltningsövergripande strategiskt program för främjande av cirkulär ekonomi inklusive indikatorer. Enligt budgetpropositionen är målet att genomföra miljöförvaltningens åtgärder inom det nämnda programmet och den uppdaterade riksomfattande avfallsplanen samt den nationella färdplanen för plast. Målet är också att aktivt följa hur den cirkulära ekonomin framskrider, vidareutveckla avfalls- och produktdatasystemen och utvidga användningen av materialtorg. Utskottet betonar att det ska reserveras tillräckliga resurser för genomförandet av programmet inom alla ministeriers förvaltningsområden, och vid dimensioneringen av miljöministeriets resurser ska ministeriets samordningsansvar för främjandet av cirkulär ekonomi beaktas.

Under miljöministeriets huvudtitel reserveras sammanlagt 1,95 miljoner euro för programmet för främjande av cirkulär ekonomi, rapportering och statistikföring av avfallsinformation samt för genomförande av åtgärdsprogrammet för återvinning av näringsämnen, i synnerhet för utveckling av symbioser för återvinning av näringsämnen och metoder för tillvaratagande av fosfor. Betydligt större anslag för främjande av cirkulär ekonomi finns under arbets- och näringsministeriets huvudtitel för utveckling av den cirkulära ekonomin samt för innovationsverksamhet, ökad cirkulär ekonomi och branschtillväxt. Målen för cirkulär ekonomi, såsom främjande av näringskretsloppet, stöds också genom jord- och skogsbruksministeriets anslag. Utskottet betonar att anslagen är små, men att de kan ge betydande effekter. I synnerhet bör synergieffekterna mellan åtgärderna för cirkulär ekonomi och begränsningen av klimatförändringen och tryggheten av naturens mångfald stärkas.

För att klimatmålen ska nås är det också viktigt att kommunerna genomför omfattande åtgärder inom markanvändning, trafik, byggande och energiförsörjning. Samtidigt utgör kommunernas gröna investeringar en plattform för en snabbare ökning av sysselsättningen inom den privata sektorn. I budgeten anvisas 5 miljoner euro för att påskynda kommunernas och regionernas klimatarbete. Anslaget utgör en del av verkställigheten av den klimatpolitiska planen på medellång sikt (35.10.22) och är enligt utskottet viktigt.

Statsrådet har lämnat riksdagen den andra redogörelsen om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 (SRR 3/2020 rd). Handlingsprogrammets mål är en hållbar utveckling där miljön, ekonomin och människan beaktas på lika villkor. Agenda 2030 påtalar också det ökade behovet av att granska enskilda mål tvärssektoriellt, som en del av strategiska helheter som har nära anknytning till varandra. Utskottet betonar att utmaningarna i anslutning till klimatförändringen och naturförlusten samt målen för hållbar utveckling och cirkulär ekonomi kräver systemiska förändringar och ett tvärvetenskapligt och övergripande grepp över förvaltningsområdena. Samarbetet mellan olika förvaltningsområden måste stärkas så att största möjliga genomslagskraft lam säkerställas med de resurser som finns tillgängliga inom olika förvaltningsområden. Den offentliga sektorn kan också genom offentlig upphandling bidra till att påskynda den cirkulära ekonomin och främja efterfrågan på fossilfria uppvärmningslösningar.

Utskottet understöder att man genom den budgetering för hållbar utveckling som inleddes i samband med beredningen av budgeten under förra regeringsperioden kan utveckla en helhetsbeto-

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

nad syn på hur man genom olika anslag främjar uppnåendet av klimatmålen eller målen för hållbar utveckling i vidare bemärkelse. Finland är en föregångare när det gäller att utveckla en sådan fenomenbaserad granskning. Enligt en utredning från Statens revisionsverks strävar man också i andra länder efter att med hjälp av fenomenbaserad granskning mer samlat, systemiskt och över budgetstrukturens traditionella sektorsgränser svara på komplicerade samhälleliga frågor eller fenomen som inte kan lösas genom något enskilt förvaltningsområdes åtgärder eller resurser. I Finland möjliggör också den nuvarande budgetstrukturen en fenomenbaserad granskning. Revisionsverket bedömer att de mål och indikatorer som presenteras under huvudtitlarna tydligare än för närvarande kan kopplas till själva anslagen. Samtidigt kan man utveckla sätten att separat publicera bakgrundsinformation om det valda fenomenet till stöd för budgetdokumentet¹.

Energipolitiken hör till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde, och målet om koldioxidneutralitet stöds också av beslutet att sänka elskatten för industrin till EU:s miniminivå, samtidigt som systemet för återbäring av energiskatten för industrin slopas med en övergångsperiod på fyra år. Med hjälp av det befintliga energistödet stöds industrins övergång till utsläppsfri teknik under övergångsperioden och även därefter. Som en del av höjningen av skatten på uppvärmningsbränslen skärps beskattningen av torv med 2,7 euro per megawattimme. Vid beskattningen av torv införs från och med 2022 en mekanism med golvpris för att säkerställa att energianvändningen av torv åtminstone halveras fram till 2030 i enlighet med regeringsprogrammet.

Utskottet betonar också behovet av att granska de långsiktiga kostnaderna. Den ekonomiska betydelsen av de politiska åtgärder som ska stävja klimatförändringen antas öka under de kommande årtiondena, vilket också återspeglas i statsfinanserna. Hur den klimatpolitiska helheten påverkar balansen i statsfinanserna beror i väsentlig grad på vilka styrmedel som väljs. Enligt revisionsverkets utredning visar modellberäkningar att de samhällsekonomiska kostnaderna för de klimatpolitiska åtgärderna är relativt små, om de genomförs kostnadseffektivt. I det fallet torde också de statsekonomiska konsekvenserna bli små. I jämförelse med till exempel de åldersrelaterade utgifter som är avgörande för hållbarhetsunderskottet är kostnaderna för en effektiv klimatpolitik små.² Planerings- och rapporteringssystemet enligt klimatlagen erbjuder en ram för förhandsuppskattning och efterkontroll av kostnadseffektiviteten.

Den biologiska mångfalden

Utskottet anser det vara utmärkt att anslagsnivån för naturskyddet fortfarande är hög, 142 miljoner euro. Som det redan har konstaterats ovan krävs det mångsidiga åtgärder för att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden, och antalet skyddsområden och sammankopplingen av dem bör ökas särskilt i södra Finland. Det finns ett starkare stöd för skyddsåtgärder än tidigare från medborgarnas sida, eftersom förståelsen för nationalparkernas, strövområdenas och närreklamationsområdenas värde allmänt har fördjupats till följd av coronakrisen, och användningen av dem har mångdubblats. Minskningen av reparationsskulden för infrastrukturen i skyddsområdena, förbättrandet av tillgängligheten och de digitala tjänsterna gynnar samtidigt förutsättningarna för de turistföretag som utnyttjar dem och stärker den regionala ekonomin.

¹ Statens revisionsverk: Havaintoja ilmiöpohjaisesta budjetoinnista, 2020

² Statens revisionsverks utredning 3/2020: Ilmastotavoitteet ja valtiontalouden kestävyys

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

Skötseln av nationalparker, andra naturskyddsområden, områden som reserverats för naturvård samt kulturarvsobjekt finansieras med medel under moment 35.10.52 (Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter). Utskottet välkomnar nivåhöjningen på 7,5 miljoner euro i basfinansieringen under momentet. Dessutom har finansiering på 19,2 miljoner euro anvisats för framtidsinvesteringar. Utskottet betonar dock att det kraftigt eftersatta underhållet måste minskas och att det krävs långsiktiga insatser för det. I nationalparker och andra skyddsområden genomförs förutom restaurering av utflykts- och guidningsinfo även restaurering och naturvård. Det är en del av Helmi-programmet, vars mål är att förbättra den biologiska mångfalden i de mest värdefulla naturobjekten (13 miljoner euro).

Utskottet anser det också vara bra att man i Forststyrelsens affärsverksamhet i enlighet med de nya ägarpolitiska riktlinjerna bättre än tidigare samordnar den ekonomiska lönsamheten, den biologiska mångfalden och klimathållbarheten. Kolsänkorna i mångbruksskogar stärks bland annat genom ökad skogsgödsling och genom att öka arealen för odling av olikåldrig skog vid förnyelseavverkningar samt genom aktiva naturvårdsåtgärder.

En annan viktig insats är Metso-programmet för skydd av mångfalden i skogarna i södra Finland, vars mål nu har genomförts med cirka 80 procent, det vill säga 77 000 hektar, och det totala målet beräknas kunna nås före 2025. Skyddet av skogsnaturens mångfald ökar samtidigt mängden kol som binds i skogen, så Metso-programmet stöder också klimatmålen.

Livsmiljöprogrammet Helmi är ett viktigt instrument för att återställa livsmiljöer som är värdefulla med tanke på mångfalden. Inom ramen för programmet restaureras och skyddas myrar, istandsätts våtmarker, fågelvatten och mindre vattendrag, vidtas naturvårdsåtgärder i skogsmiljöer och restaureras värdefulla vårdbiotoper och strandnatur. Åtgärderna främjar också vattenskyddet och begränsningen av klimatförändringen. För genomförandet av programmet anvisas cirka 46 miljoner euro, varav cirka 12 miljoner euro för frivilligt skydd av myrar och cirka 21 miljoner euro via NTM-centralerna för restaurerings- och istandsättningsåtgärder.

Utskottet välkomnar att programmet år 2021 enligt planerna ska utvidgas så att det är gemensamt för miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet. Det ska då ställas upp mål fram till 2030 såväl för skyddsområdena som för frågor som inte är direkt knutna till dem. Åtgärder som är viktiga med tanke på den biologiska mångfalden genomförs på bred front också inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde. Betydande insatser görs till exempel för att förbättra vandringsfiskbeståndens livskraft genom projekt som främjar fiskens vandring, den naturliga förökningen inom fiskbestånden och bevarandet av mångfalden (30.40.31, Stödjande av vattenushållnings- och fiskeriprojekt). Också samarbetet med olika aktörer främjas för att undanröja hinder för vandring.

Förutom klimatförändringen är naturförlusten en allvarlig utmaning som också måste bemötas med ett flertal olika åtgärder. Utskottet anser det vara viktigt att miljöministeriet har inlett ett arbete för att stärka naturvårdslagets genomslag. Det är också viktigt att säkerställa naturpanelens verksamhetsförutsättningar. Finlands natur utsätts för en kraftig förändring i och med att klimatet förändras snabbt, vilket medför helt nya utmaningar för naturvårdslagstiftningen. Ett centralt mål är att i enlighet med regeringsprogrammet bereda behövliga lagstiftningsändringar om ekologisk kompensation. Målet ska vara bättre hantering av helheten för att bevara förutsättningarna för

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

mångfald; en tillräcklig förbättring, restaurering och vård av livsmiljöernas antal och kvalitet samt en noggrannare definition av begreppen och målen i den därmed sammanhängande lika-förlika-principen (no net loss) samt en bred nationell diskussion. Också kommunerna har en viktig roll när det gäller att trygga och öka den biologiska mångfalden, eftersom lösningarna för att trygga mångfalden ofta är regionala eller lokala. Det är också viktigt att lokalbefolkningen stöder åtgärderna.

Vattenskydd

Belastningen av näringsämnen och fasta partiklar i Östersjön och insjöarna har under de senaste årtiondena minskat genom åtgärder inom havs- och vattenvården. Den tidigare och den nuvarande belastningen möjliggör dock inte att en god miljöstatus uppnås utan ytterligare åtgärder, eftersom den ökande nederbörd och de milda vintrar som klimatförändringen orsakar ökar näringsbelastningen i vattnen. Därför är det utmärkt att åtgärderna inom vatten- och havsvården kan fortsätta genom ett effektiviseringsprogram för vattenskyddet (programmet Vattnets tur) 2019—2023. Utskottet betonar att vattenskyddet förutsätter långsiktiga och systematiska insatser också efter effektiviseringsprogrammet.

I praktiken genomförs vattenskyddsåtgärder och iståndsättningsåtgärder lokalt och ofta i samarbete mellan kommuner, invånare, företag och sammanslutningar. Ett viktigt enskilt projekt som finansieras genom programmet är gipsbehandling i Skärgårdshavets avrinningsområde i samarbete med områdets jordbrukare och andra aktörer. Anslaget används för att minska näringsbelastningen från jordbruket genom att sprida gips, strukturkalk och fiberslam i lämpliga avrinningsområden och genom att utveckla samarbetet inom avrinningsområdena.

Utskottet betonar att de varierande åtgärderna ger synergifördelar. Samma åtgärder kan främja självförsörjningsgraden i fråga om näring och energi, dämpa klimatförändringen, stärka vattenskyddet och markens växtskick och kollager samt den biologiska mångfalden och även jordbrukets lönsamhet. Exempelvis vårdfiske och slätter av vassruggar kan vara effektiva metoder för att stävja näringsbelastningen, utnyttja biomassa och förbättra mångfalden. Utskottet uppmanar också till pilotförsök med nya, effektivare stödsystem inom landsbygdsprogrammet. Vid sakkunnigutfrågningen har det framkommit att det i synnerhet behövs metoder för kostnadseffektiv överföring av fosfor från naturgödsel i syfte att främja målen för vattenskyddet. Ett alternativ kan vara ett överföringsstöd för gödselphosfor, som gör det möjligt att behandla gödseln för att separera fosfor och flytta den till områden som drar nytta av den. Stödet kan beviljas per kilogram överförd fosfor, varvid stödet betalas på basis av effekten i stället för utifrån mängden gödsel.

Föroreningar i mark leder ofta till förorening av grundvatten eller ytvatten och är alltså ofta ett vattenskyddsproblem. Lagen om stödande av sanering av förorenade områden trädde i kraft den 1 januari 2020, varvid avfallshanteringsystemet enligt den gamla avfallslagen ersattes. Staten kan i enlighet med den nya lagen delta i utredningen av förorening av mark, grundvatten eller sediment genom att bevilja statsunderstöd eller ordna utredningen. Inom ramen för det riksomfattande forsknings- och saneringsprogrammet prioriteras objekt som är brådskande med tanke på miljön och hälsan (35.10.22, Vissa utgifter för miljövard). Grundfinansieringen av programmet är knapp, och dessutom finns det betydande utredningsbehov i anslutning till flera deponier för utvinningsavfall. Lagstiftningsprojektet för utveckling av sekundära ansvarssystem är juridiskt

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

sett utmanande, eftersom den ansvariga aktören ofta är insolvent, onåbar eller okänd. Det är ofta oskäligt att kommunen tvingas bära ansvaret för saneringen. Utskottet betonar att uppskjutning av saneringen också kan leda till att problemen förvärras, och att ansvaret och finansieringssystemen sammantaget bör kontrolleras tillräckligt väl.

Utskottet fäster också uppmärksamhet vid att resurserna för miljöskyddstillsynen är bristfälliga. Vid sakkunnigutfrågningen har det framkommit att resurserna i synnerhet inom närings-, trafik- och miljöcentralernas ansvarsområden varierar och att deras förmåga till en riskbaserad tillsyn ställvis har försämrats. Situationen är mycket utmanande vid NTM-centralen i Nyland. Det av arbets- och näringsministeriet ledda arbetet för att utveckla principen om en enda kontaktpunkt har nått fram till beredningen av tillsynsandelens. Avsikten är att i samband därmed delvis åtgärda resursbristen genom digitalisering av tillsynen.

Bostadspolitik

Finansministeriet bedömer att antalet bostadsinvesteringar minskar med 2 procent år 2020 och med 5,5 procent år 2021. På motsvarande sätt inleds byggandet av cirka 34 000 nya bostäder i år och cirka 30 000 nya bostäder 2021. Det totala antalet bostäder hålls alltså fortfarande på en rätt god nivå. Räntestödsfullmakterna har under de senaste åren legat på en mycket hög nivå, även om konjunkturen inom bostadsbyggandet i övrigt har varit mycket stark. De räntestödsfullmakter som används för statligt stödd bostadsproduktion är i budgetpropositionen rekordhöga, dvs. 1,8 miljarder euro. Nivån räcker till för att inleda byggandet av uppskattningsvis 9 300 statligt stödda bostäder.

Förändringen i befolknings- och näringsstrukturen samt urbaniseringen inverkar kraftigt på bostadsmarknaden, och polariseringen fortsätter. I områden med växande befolkning råder det brist särskilt på hyresbostäder till rimligt pris, medan bostäder står tomma i områden med minskande befolkning. Målet för bostadspolitiken bör vara en stabil prisutveckling för bostäderna och att politiken svarar på riskerna på bostadsmarknaden och främjar regionernas livskraft. Boendet producerar en betydande del av hushållens klimatutsläpp, och därför bör man också i bostadspolitiken beakta möjligheterna att dämpa klimatutsläppen från byggande och boende. Energiproduktionen måste göras klimatmässigt hållbar och energiförbrukarnas möjligheter att producera och lagra energi måste utvecklas. Vidare måste byggnaders energiprestanda förbättras och andelen fossil el anpassas till den snabba ökningen inom såväl industrin som trafiken och uppvärmningen.

För närvarande bereds ett övergripande bostadspolitiskt program för 2021—2028. Den bostadspolitiska redogörelsen ska lämnas till riksdagen under innevarande år. Ett ytterligare mål är att en proposition om en revidering av markanvändnings- och bygglagen ska vara klar före utgången av 2021. Utskottet anser att dessa projekt är av avgörande betydelse för en långsiktig bostadspolitik och för uppnåendet av klimat- och koldioxidmålen inom områdesanvändningen och byggandet.

Beloppet av de understöd och räntestöd i anslutning till boende och byggande som betalas ur statens bostadsfond föreslås uppgå till 157,6 miljoner euro. I detta ingår bland annat en fullmakt på 40 miljoner euro för understöd till energieffektivitetsrening och ett understöd på 25 miljoner euro för kommunalteknik i MBT-avtalskommunerna. Investeringsnivån för bostäder för grupper med särskilda behov föreslås uppgå till 90 miljoner euro. För installation av hissar i ef-

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

terhand och för tillgänglighetsunderstöd för bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning samt för undersökningar av byggnaders skick och reparationsplaner föreslås sammanlagt 33,5 miljoner euro ur budgeten och statens bostadsfond. Utskottet anser att anslagen är lämpliga och håller en tillräcklig nivå.

Också kommunerna kan få understöd för att ersätta oljeuppvärmningsanläggningar med mer hållbara lösningar i sina egna fastigheter. Understödet utgör 25 procent av de godkända kostnaderna, när kommunen har anslutit sig till ett frivilligt energieffektivitetsavtal. I annat fall är understödet 20 procent. Sammanlagt har cirka 15 miljoner euro reserverats för understöd för uppvärmningsreivering till kommunerna.

För startbidrag i anslutning till räntestödslån föreslås 40 miljoner euro. I de regioner som godkänt ett MBT-avtal beviljas understödet förhöjt när det är fråga om en normal statligt understödd träbyggd hyresbostad. I Helsingfors MBT-område är startbidraget 10 000 euro per bostad och i MBT-områdena i Tammerfors, Åbo och Uleåborg 3 000 euro per bostad. Inom alla MBT-avtalsområden beviljas dessutom ett bostadsspecifikt startbidrag på 5 000 euro för flervåningshus med trästomme.

Startbidrag för träbyggande beviljas år 2021 undantagsvis också i områden utanför MBT-områdena för statligt understödd bostadsproduktion. I kommuner utanför MBT-avtalsområdena är det tidsbundna startbidraget enligt förslaget 2 000 euro per bostad, men understöd beviljas endast för höghus med trästomme. I regeringens fjärde tilläggsbudget för 2020 ingick som stimulansåtgärd inom byggbranschen beviljande av startbidrag till områden utanför MBT-avtalsområdena. Understödet är 1 000 euro per bostad och det beviljas förhöjt med 2 000 euro, om objektet är ett flervåningshus med trästomme. I budgetpropositionen för 2021 föreslås det således understöd för områden utanför MBT-områdena endast för flervåningsbostadshus med trästomme. Samtidigt minskar understödsbeloppet med 1 000 euro per bostad. Utskottet anser att en så kortvarig tillämpning inte är ändamålsenlig, trots att det är fråga om en stimulansåtgärd. När det gäller understöd bör man sträva efter en mer långsiktig och förutsägbar stödpolitik.

Dessutom föreslås 5,5 miljoner euro i finansiering för byggande av laddningsinfrastruktur för elbilar i anslutning till bostadshus (35.20.52, Understöd för främjande av sådan infrastruktur i bostadshus som krävs för eldrivna transporter). För avstående från fastighetsspecifik oljeuppvärmning har det reserverats ett anslag på 9,72 miljoner euro (35.20.56, Understöd för att avstå från oljeuppvärmning av bostadshus). Utskottet anser att dessa anslag är mycket nödvändiga. Även små stöd har konstaterats ha en central betydelse för genomförandet av åtgärder och investeringar. Utskottet betonar att det vid sidan av bidragen också krävs tillräckliga resurser för oberoende rådgivning och kommunikation om dessa till såväl konsumenter som fackfolk.

Det EU-omfattande initiativet för reivering ska också utnyttjas systematiskt så att den nationella långsiktiga reiveringsstrategin 2020—2050, som beretts i ett brett samarbete, och de åtgärder som föreslås i strategin kan genomföras och tillräckliga resurser reserveras för genomförandet. Strategin lyfter fram kostnadseffektiva metoder för att göra det befintliga byggnadsbeståndet mycket energieffektivt och koldioxidsnålt fram till 2050. I strategin presenteras en översikt över byggnadsbeståndet i Finland, målen för energieffektivitet, kostnadseffektiva reparationsåtgärder och finansieringen av dem samt politiska åtgärder för att främja reiveringen av byggnad-

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

der så att uppvärmningen blir energieffektiv och koldioxidsnål. I detta sammanhang bör man också överväga möjligheterna att utvidga användningen av hushållsavdraget för att påskynda utvecklingen mot lägre koldioxidutsläpp.

Utskottet anser att det anslag på 2 miljoner euro som ingår i budgetpropositionen är viktigt för genomförandet av programmet för träbyggande (35.10.61). Målet är bland annat att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete i anslutning till specialfrågor som är förknippade med användningen av trä vid byggande av tätare städer och vid användningen av stora träkonstruktioner samt att främja skapandet av regionala kompetenskluster.

Utskottet betonar vidare betydelsen av det anslag på 1,7 miljoner euro som är avsett för vård av byggnadsarvet under moment 35.20.64. Anslaget är avsett exempelvis för understöd till privata ägare, till kommuner och samkommuner och till samfund som främjar vården av byggnadsarvet för underhåll, skydd och förbättring av kulturhistoriskt värdefulla objekt och deras omedelbara omgivning. Med ett anspråkslöst understöd kan betydande finansiering tas i bruk för underhåll av värdefulla byggnadsarvsobjekt.

Utskottet konstaterar i detta sammanhang att det under moment 35.01.65 (Understöd till organisationer och miljövard) föreslås 2,13 miljoner euro, vilket är 100 000 euro mindre än året innan. Anslaget används exempelvis för allmänna understöd till riksomfattande naturskydds- och miljöorganisationer och till riksomfattande organisationer inom bostads- och byggnadsbranschen för deras basverksamhet. Med anslaget stöds också sådana nationellt och regionalt betydande projekt som främjar en hållbar utveckling, värnar om kulturmiljön och främjar annan miljöfostran och miljöupplysning. Utskottet anser att anslaget är viktigt och anser att en teknisk nedskärning inte bör göras.

Utskottet betonar också i detta sammanhang vikten av samarbete mellan olika förvaltningsområden och maximering av resursernas genomslagskraft för att skapa hållbara samhällen. Till exempel för genomförandet av programmet Sunda lokaler behövs satsningar förutom inom miljöministeriet också inom social- och hälsovårdsministeriets och undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde. Inom olika branscher, också byggnads- och fastighetssektorn, har det färdigställts kartor över koldioxidsnålhet i branschen i syfte att uppnå de nationella målen för ett koldioxidsnålt samhälle.

Också undanröjandet av bostadslösheten är ett mål som kräver tväradministrativa insatser. Enligt regeringsprogrammet ska ett samarbetsprogram inledas med de centrala stadsregionerna, tjänsteproducenterna och organisationerna för att halvera bostadslösheten till 2023 och avskaffa den till 2027. Målet att eliminera bostadslösheten har också tagits in i MBT-avtalen mellan staten och de stora stadsregionerna. Ett mål är också att tillsammans med kommunerna trygga tillräcklig boenderådgivning. Det särskilda anslaget för att eliminera bostadslöshet och utveckla statistikföringen över bostadslöshet inom miljöministeriets förvaltningsområde (3,3 miljoner euro under moment 35.20.32) är litet, men betydelsefullt.

Utlåtande MiUU 17/2020 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 6.11.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Hannu Hoskonen cent
vice ordförande Tiina Elo gröna
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Petri Huru saf
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Sheikki Laakso saf
medlem Niina Malm sd
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Mauri Peltokangas saf
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Katja Taimela sd
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ari Torniainen cent.

Sekreterare var

utskottsrad Marja Ekroos.

Utlåtande MiUU 17/2020 rd Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Den sittande rödgröna regeringens åtgärder har saknat konsekvens under hela den innevarande valperioden. Det tar sig uttryck i en håresande ansvarslöshet i regeringens agerande särskilt inom energi- och klimatpolitiken. Till skillnad från regeringen bekymrar vi sannfinländare oss för sysselsättningen, företagsamheten och den ekonomiska tillväxten i Finland. Därför anser vi att energi- och klimatpolitiken bör stödja sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten och inte hindra dem — vilket nu är fallet, tack vare den rödgröna regeringens åtgärder. På samma sätt måste man se till att det i Finland i fortsättningen förs en logisk energipolitik som siktar på både skäliga priser och inhemsk energi och som bättre stöder sysselsättningen, den ekonomiska tillväxten, konkurrenskraften och köpkraften.

Genom beskattning och stödpolitik bör man uppmuntra till användning av inhemska energikällor såsom torv och träflis, anser å andra sidan såväl vår utskottsgrupp som vår riksdagsgrupp. Därför bör stöden och beskattningen i fråga om energipolitiken vara transparenta och rimliga. (Jfr vindkraftsstöden och åtgärderna för att rationalisera dem, såsom vindkraftsparker till havs.) Dessutom ser vi att decentraliserad energiproduktion också har en stor regionalpolitisk betydelse och gör det möjligt att bo i glesbygdsområden. Sannfinländarnas riksdagsgrupp anser att man genom lagstiftning måste se till att exempelvis kolsänkor inte blir ett hinder som minskar möjligheterna till hållbar avverkning i våra skogar.

För det tredje anser vår utskottsgrupp att det är viktigt att verksamhetsförutsättningarna för den finländska industrin, trafiken och det övriga samhället kan säkerställas. Därför anser vi att det är en mycket dålig lösning att regeringen i praktiken upphörde med bland annat kompensation för utsläppshandeln till industrin, vilket försvagar vår exportindustris konkurrenskraft. Till skillnad från regeringen vill Sannfinländarna att kompensationen för utsläppshandel till industrin ska höjas till samma nivå som i de viktigaste konkurrentländerna, dvs. till den övre gräns som EU tillåter, 80 procent, av vilken finländarna nu får endast hälften. Samtidigt måste man inom energi- och klimatpolitiken söka rättvisare lösningar som inte bestraffar finländska invånare eller företag. Vi Sannfinländare vill inte heller underskatta de val som finska medborgare gör till exempel i fråga om vad de äter eller inte äter eller vad de annars gör. I verkligheten vill vi bara garantera invånarna i vårt land en rimlig utkomst och ett skäligt boende samt möjlighet att leva i alla livssituationer. Som utskottsgrupp fördömer vi således kraftfullt regeringens höjningar av energiskatten över hela linjen (inkl. beskattningen av torv och uppvärmningsbränslen).

Därför måste man när man talar om energi- och klimatpolitiken alltid också ta hänsyn till realiteterna, såsom att uppvärmning i finländska förhållanden helt enkelt förbrukar mycket energi och att avstånden inom landet är långa. Lösningen får således inte vara att allt boende görs dyrare och att skattebetalaren tvingas stå för de ökande boendekostnaderna. I fortsättningen måste klimatåtgärderna planeras på ett förnuftigt sätt, det vill säga till skillnad från vad den sittande gröna vänsterregeringen gör nu. I fortsättningen måste man också kraftigt ingripa i elöverföringspriserna. Det bör också noteras att vi i vår egen alternativa budget föreslår vissa begränsningar i och överföringar av anslag för anskaffningsutgifter för naturområden och personalutgifter inom miljösek-

Utlåtande MiUU 17/2020 rd **Avvikande mening 1**

tom. Som grupp anser vi inte att det är bra att den sittande regeringen ökar personalkostnaderna så att det leder till en kraftig ökning av personalstyrkan och utgifterna för just tidsbegränsade beredningsuppgifter inom naturskyddet, i synnerhet som dessa jobb kan ses som skyddade verkstäder som upprätthålls av den gröna vänstern. Vi vill därför minska personalkostnaderna just inom denna sektor. Därför föreslår vi att anslag överförs från förvärv och skydd av naturområden exempelvis till tryggandet av stöd för hållbart skogsbruk (Kamera).

Vår utskottsgrupp anser att även klimatavtalen mellan världsdelarna genomförs bakvänt, så att det i de fall där utsläppsinvesteringarna är relativt sett förmånligast krävs minimala utsläppsminskningar. På motsvarande sätt krävs största möjliga minskningar i de områden där utsläppsinvesteringarna är relativt sett dyrast. Vi Sannfinländare anser att detta missförhållande snabbt bör åtgärdas.

Dessutom har vi hela tiden betonat att det är en miljögarning att bygga en finländsk fabrik. Finlands alltför ambitiösa klimatpolitik leder nu till att Kina bygger fabriken och gör den betydligt mer förorenande än Finland. Därför har vi både som parti och riksdagsgrupp föreslagit en klimatskatt eller en klimattull på importerade produkter från länder som är särskilt förorenande. Om vi lyckas uppnå detta kan vi sörja för Finlands konkurrenskraft och arbetsplatser betydligt bättre i fortsättningen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan och

att finansutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalanden:

Den avvikande meningens förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen helt återtar de skatthöjningar som föreslagits för torv och på så sätt stöder både sysselsättningen och försörjningsberedskapen i vårt land.
2. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar användningen av torv i energi och på annat sätt med beaktande av skyddet av vattendragen.
3. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att inleda ett nationellt program för förvaltning av myrar, där möjligheterna till kommersiellt utnyttjande av myr- och torvområdena kartläggs tillsammans med näringslivet.
4. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att öka användningen av aska från förbränning av ved, torv och biomassa som gödsel i skogarna.
5. Riksdagen förutsätter att inga stöd för produktion av vindkraft får ingå i stödsystemen, eftersom vindkraft redan nu är det billigaste sättet att producera el jämfört med annan landbaserad el.

Utlåtande MiUU 17/2020 rd
Avvikande mening 1

produktion. I övrigt måste stöden och beskattningen inom energipolitiken vara transparenta, och stöden måste vara på en vettig nivå.

6. Riksdagen förutsätter att det läggs ökad vikt vid mögelsanering och sanering av inomhusklimat i offentliga byggnader.

7. Riksdagen förutsätter att antalet anställda och utgifterna minskas i synnerhet i visstidsanställningar som upprätthåller och bereder naturvården samtidigt som naturområdenas anslag för anskaffning och skydd av mark minskas för att i stället till exempel trygga stödet för hållbar virkesproduktion (Kamera).

Helsingfors 6.11.2020

Mauri Peltokangas saf
Sheikki Laakso saf
Petri Huru saf

Utlåtande MiUU 17/2020 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Åtta riksdagsgrupper förband sig före riksdagsvalet till gemensamma klimatmål som nu ingår i Marins regeringsprogram. Vi förband oss att göra vår del för att begränsa höjningen av världens medeltemperatur till 1,5 grader. Vi har upprepade gånger tvingats fråga om regeringen har förbundit sig till de överenskomna utsläppsminskningmålen. Regeringens revidering av energibeskattningen nådde bara halvvägs, och på basis av höstens debatt ser det ut som om strävandena att halvera utsläppen från trafiken inte leder någon vart alls. Vi har upprepade gånger föreslagit att regeringen på nytt bjuder in alla riksdagspartier till en rundabordsdiskussion för att komma överens om utsläppsminskningmetoder. Och det i samma anda som rådde före valet.

Satsningar på naturskydd och Östersjön

Det är bra att budgetpropositionen tar hotet mot den biologiska mångfalden på allvar. Detta visar sig i den fortsatta finansieringen av naturvården. Regeringen fortsätter till exempel med att genomföra handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (Metso). Metso har gett goda resultat när det gäller frivilligt skydd av värdefull skog i södra Finland. Modellen för det frivilliga Metsoprogrammet kan utvidgas så att det gäller alla livsmiljöer.

Myrnaturens tillstånd har försämrats av omfattande dikning för skogsbruk, torvutvinning och åkerröjning. Över hälften av Finlands ursprungliga myrreal är inte längre orörd. Av nästan 10 miljoner myrhektar har över hälften dikats för skogsbruk. Nätverket av skyddsområden måste utvidgas avsevärt genom att de nationellt värdefulla myrområdena skyddas. I vårt land har man länge levt i den tron att skogsdikning inte medför långvariga förändringar i urlakningen av näringsämnen i sjöar och vattendrag.

Vandringsfiskbestånden måste stödjas och moderna fiskevårdsskyldigheter måste gälla också i fråga om gamla och små dammar.

Merparten av de akvatiska livsmiljöer som är mest värdefulla med tanke på mångfalden lämnas utanför de nuvarande skyddsområdena trots den ökande medvetenheten. Det akvatiska skyddsarbetet måste garanteras. En noggrant riktad ökning med så lite som en procent till skyddsområdena skulle kunna fördubbla skyddseffekten.

Vid sakkunnigutfrågningen har det framkommit att till exempel slätter av vassruggar samt hållbart vårdfiske är effektiva metoder för att minska näringsbelastningen och förbättra den biologiska mångfalden. Biomassa kan också utnyttjas i enlighet med principerna för cirkulär ekonomi. Samlingspartiet har föreslagit att en miljon euro anvisas för dessa åtgärder. Statsrådet har inte reserverat finansiering för åtgärderna.

Dessutom måste vi ta itu med problem ovanför ytan, såsom att minska näringsutsläppen från jordbruket genom lösningar på systemnivå. Genom exempelvis stödsystemen kan jordbrukarna få stöd för att förbättra markens bördighet och samtidigt själva dra nytta av det. Regeringsprogram-

Utlåtande MiUU 17/2020 rd Avvikande mening 2

met lovar ett i sig kännbart belopp — sammanlagt över 250 miljoner euro under valperioden — för projekt som anknyter till näringskretslopp och vattenskydd.

Till följd av regeringens nuvarande linje går finansieringen till hundratals alltför små projekt. De sakkunniga, allt från MTK till Finlands miljöcentral, är eniga om att satsningarna kan ge effekt om krafterna fokuseras på några centrala åtgärder. Vi vet att avrinningen av näringsämnen från fjäderfähus hållningen och svinhus hållningen i Sydvästra Finland är en av hela Östersjöområdets största källor till fosfor, som bidrar till alg tillväxten. Jordbruket i Skärgårdshavet är Finlands enda kvarvarande så kallade hot spot.

Nu är det en ypperligt läge att koncentrera den spridda finansieringen till ett omfattande åtgärds paket för näringskretsloppet. Behovet av fosfor i vårt land kan nästan helt täckas med naturgödsel från den inhemska boskapsskötseln. Därför måste det skapas en hållbar möjlighet för djurstallarna att sälja överskott av näringsämnen till gödselmarknaden.

För att naturvården ska nå framgång behövs ett tillräckligt kunskapsunderlag. Därför bör finansieringen av naturpanelen tryggas på samma sätt som klimatpanelen.

Bostadspolitiken måste sporra till tillväxt

Incitamenten för bostadsbyggande måste stärkas för att vi ska få tillräckligt med nya bostäder i tillväxtcentrumen. Samlingspartiet vill för sin del underlätta situationen genom att öka statens deltagande i finansieringen av trafikprojekt som förbättrar förutsättningarna för bostadsproduktion. Kommunernas planläggning och incitamenten för bostadsbyggande måste stärkas för att vi ska få tillräckligt med nya bostäder i tillväxtcentrumen. Allt som allt behöver vi en mer fungerande bostadsmarknad, eftersom utgifterna för bostadsbidrag har ökat från år till år. Vi anser att ARA-boendet i allt högre grad bör fokuseras på grupper med särskilda behov. På detta sätt riktas samhällets stöd bättre än för närvarande till dem som behöver det mest, samtidigt som man sparar in på utgifterna för bostadsbidrag.

Vi föreslår att regeringen riktar resurserna från Statens bostadsfond till tillväxtfrämjande trafikprojekt som undanröjer flaskhalsar i urbaniseringen och på så sätt får fart på bostadsproduktionen i tillväxtcentrumen. En expertutredning om bostadspolitiken som riksdagens revisionsutskott låtit göra rekommenderar att fondens likvida medel används till finansiering av trafik- och transportprojekt för att utveckla stadsstrukturen och främja boende. Med medel från bostadsfonden kan flaskhalsarna i bostadsbyggandet undanröjas. Den disponibla förmögenheten beräknas uppgå till cirka 2 miljarder euro. Det äventyrar inte stöden eller annan verksamhet som fonden bedriver.

Bostadspolitiken måste vara långsiktig, sporrande och förutsägbar. Olika direkta, överraskande och tidsbundna stöd leder till förvirring på en annars fungerande marknad. De minskar också incitamenten att vara en föregångare, om stöd inte ges till aktörer som redan har påbörjat goda projekt. I stället för inkonsekventa bostads- och energistöd vore det bra att främja energirenoveringar genom andra incitament samt genom att utvidga och höja hushållsavdraget.

Utlåtande MiUU 17/2020 rd Avvikande mening 2

Utfasning av fossila bränslen

De för miljön och klimatet skadliga företagsstöden ökar nästa år. I budgetpropositionen för 2021 beräknas beloppet av miljöskadliga stöd uppgå till närmare 3,8 miljarder euro, vilket är cirka 200 miljoner euro mer än i år. Tillväxtutvecklingen är märklig, eftersom till exempel de gröna i regeringsförhandlingarna lovade att minska stöden med minst en miljard euro. En ökning av de skadliga stöden skulle kunna undvikas om energiskatteåterbäringen för fossila bränslen slopades omedelbart. Också framtiden för kompensationen för utsläppshandeln är fortfarande öppen.

Företagsstöden bör fokuseras på produktutveckling och utsläppsfria lösningar. På 2030-talet baserar sig ersättandet av fossil energi och torvenergi på annat än en ökning av bioenergin. Uppvärmningen av stora städer kan i framtiden inte basera sig på en omfattande förbränning av ved. Träbränslen är för närvarande skattefria, trots att efterfrågan på biomassa har ökat explosionsartat. Vi anser att det vore värt att utreda om vedeldning kunde beskattas.

När det gäller EU:s återhämtningsfond anser vi att det är viktigt att satsa på vätgasekonomi och cirkulär ekonomi. De anslag som reserverats för cirkulär ekonomi är mycket små i förhållande till frågans storleksklass; i synnerhet vid dimensioneringen av miljöministeriets anslag bör ministeriets samordningsansvar beaktas. Stora vätgastekniska och syntetiska gasprogram håller på att inledas i Europa. Finland har inte råd att hamna på efterkälken. Lösningar som baserar sig på väte är livsviktiga inom de sektorer där elektrifiering inte räcker till. Vi kan till exempel inom stålindustrin ersätta en produktionsprocess som baserar sig på fossilt kol med vätereducering.

Avbryt energiutvinningen av torv

Om regeringen menar allvar med de ambitiösa klimatmålen, är det motiverat att på ett kontrollerat sätt slopa skatteförmånen för torv. Det skulle vara en effektiv insats för utsläppsminskningarna. Även de modeller som tagits fram av Statens ekonomiska forskningscentral och Teknologiska forskningscentralen talar för detta.

Under budgetmanglingen framförde tjänstemännen att skattenivån för torv borde tredubblas och att skattestödet slutligen borde avskaffas helt. Skatten på torv skulle som högst vara trettio euro, om den på samma sätt som andra bränslen beskattades utifrån koldioxidinnehållet. Också en centerledd arbetsgrupp har gjort en analys av hur mycket skatten på torv kan höjas utan att torven ersätts i kraftverk till exempel med stenkol eller massaved. Regeringen erbjuder i stället ett golvpris för torv, vilket enligt expertutlåtanden är ett mer komplicerat och långsammare arrangemang än en klar nedskärning av skattestödet. Dessutom finns det ännu inte något avtal mellan regeringspartierna om detaljerna i modellen med ett golvpris, så det är ännu tveksamt om modellen fungerar.

Samlingspartiet ser det som märkligt att regeringen i sin budgetberedning inte utnyttjade den rapport som tjänstemännen och de egna assistenterna producerat. Beskattningen av torv bör skärpas åtminstone i enlighet med statssekreterarbetsgruppens förslag.

Samlingspartiet föreslår samtidigt att användningen av torv för energiändamål upphör före 2032. Samtidigt stöder vi att det ur fonden för en rättvis omställning görs miljoninvesteringar för att de

Utlåtande MiUU 17/2020 rd
Avvikande mening 2

traditionella torvmarksområdena ska lyckas med omställningen till en koldioxidneutral morgondag. En tillräckligt lång övergångsperiod garanterar att såväl torvföretagarna som energibolagen kan förbereda sig på förändringen. Det var fallet till exempel i fråga om stenkol. För fem år sedan fick vi höra att det skulle vara omöjligt att bli av med stenkolen till 2029. Nu har merparten av energibolagen redan planer på att avstå från stenkol redan om några år. De gamla kolkraftverkens skorstenar faller, medan förnybar energi i stället uppstår bredvid dem.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 6.11.2020

Saara-Sofia Sirén saml
Mari-Leena Talvitie saml